

Dr. Szebeni Olivér

A falu, ahol élünk

Jó Pásztor Alapítvány
Dömsöd, 2021

Minden jog fenntartva.
© Jó Pásztor Alapítvány, 2021

ISBN 978-963-86931-9-8

Kiadja a Jó Pásztor Alapítvány
Felelős kiadó dr. Almási Mihály

Tördelés, borítóterv: Papp Szabolcs

Nyomás: Mátyus Bt.

ELŐSZÓ

Különös könyvet tart kezében a kedves olvasó, egy idős, – ahogy mondani szoktuk – szépkorú szerző művét. Dr. Szebeni Olivér 93. életévében jár. Baptista lelkipásztor, történész, tanár, kutató, író. Teljes szellemi frissességnek és korához képest jó egészségnek örvend. Mindennap 8–10 órát dolgozik, főleg egyháztörténeti kutatásokat végez, ír, publikál, levelez a fél világgal.

Többtucatnyi könyve jelent meg eddig, természetesen a legtöbb a rendszerváltás után, hisz korábban egyházi szerzők ritkán publikálhattak, írásaikat mindössze három példányban „sokszorosíthatták”.

Még fél éve sincs, hogy megkértem, írja meg dömsödi élményeit a második világháborús eseményekről, hisz akkor, mintegy másfél évet itt töltött a család, a bombázások elől a fővárosból menekülve. Megígértem neki, hogy ha ebben az évben elkészül vele, a Jó Pásztor Alapítvány kiadja. Két hónap múlva – lehetetlenül gyorsan – elküldte az egész anyagot, közel ötszáz oldalt...

Aki adott már ki könyvet, tudja, hogy a szöveggondozás, a nyomdai előkészítés, képek válogatása, tördelés, borítóterv stb. nem kis munka, és csak ezután kerülhet nyomdába az imprimált anyag, nem is említve a kézirat lektorálását, majd a korrektúrázás, több alkalommal is. Amikor e sorokat írom, befejeződött a tördelés, és folyik a korrektúrázás.

Ha az Úr is úgy akarja, akkor a dömsödi baptista gyülekezet alapításának 140. évfordulóján, ünnepi istentisztelet keretében emlékezünk az alapító atyákra még ebben az évben. Ekkor szeretnénk bemutatni e könyvet a szerző jelenlétében, és megköszönni neki önzetlen munkáját.

Miért írtam fentebb, hogy különleges ez a könyv? Több okból is. Kevés ember szokott 93 évesen könyvet írni. Kevés ember él még

azok közül, akik átélték a háborút, és szemtanúként tudnak beszámolni az eseményekről. A szerző nem dömsödi, de ez a másfél év meghatározó volt egész életére nézve.

Különleges a könyv azért is, mert nemcsak Dömsödről szól. Szebeni Olivér polihisztorikus alkat. Alig van olyan tudományterület, amelyet ne érintene. Dömsöd persze központi téma éppúgy, mint a dab-dömsödi gyülekezet, azonban a szerző rendszeres „kirándulásokat” tesz Dömsödről – amolyan „csillagtúrákat” – mind időben, mind térben.

A könyv műfajilag alig meghatározható. Nem történelem, nem is egyháztörténet, nem kultúrtörténet, nem hadtörténet, nem „regény” és nem is emlékirat. Nem helytörténet és nem gyülekezettörténet. Nem erkölccstan és nem teológia. Nem könnyed szórakoztató olvasmány és nem is csupasz, drámai történelem, és sorolhatnám, hogy mi nem kizárólagosan, de egyszersmind ezek összessége a ma egyre gyakoribb, besorolhatatlan műfajú *életírás*.

A Dömsödi Baptista Gyülekezet 140 éves történetének hozzávetőlegesen az első száz évét tárgyalja, de ez az anyag alaposan gazdagítja ismereteinket. Ne várjunk azonban a mai napig tartó gyülekezethistóriát. Ebből adódóan a képanyag is az első száz esztendőhöz kapcsolódik.

A kiadó szeretne köszönetet mondani a szerzőnek, azt kívánva, hogy Isten tartsa meg erőben, egészségben, hogy tovább végezhesse igen hasznos kutatásait!

Köszönet illeti mindazokat, akik bármi módon segítettek e könyv létrejöttét, akik nem kívánták, hogy megnevezzük őket.

Végezetül Istené legyen a dicsőség, az olvasóké pedig a lelki haszon és az ismeretekben való gazdagodás!

Dömsöd, 2021. augusztus 20.

*Dr. Almási Mihály
lelképásztor – felelős kiadó*

BEVEZETÉS

Egy olvasó kiejtette kezéből a könyvet, amikor első soraiban a Bibliáról olvasott, mert ez a „nehéz műfaj” nem érdekelte. Még ha a címe alapján a könyv egy turisztikai célt szolgálna és Dömsödre csalogatná a horgászokat, ennek lenne száz olvasója, de ahhoz egy dömsödi monográfiának kellett volna készülnie. Valami háborús emlék? Talán az, és ennek tárgyalását a túlélő mondja el: katonák, fegyverropogás, embervadászat, menekültek. Ilyet inkább nézzünk videón. Vajon miért írta ezt könyvbe a szerző? A bevezetésben erre szeretnék rámutatni. Magát az indoklást egy mondattal írom le: ez a könyv olyan, mint az ember élete. Egy pontból indul, ahol az édesanyja szenved érte, és a világra hozza. Aztán szenved ő is, és vergődésével váratlanul eljut valahová. Esetleg nagyot kanyarít az útja a föld felszínéből, míg valahol megáll. Lehet, hogy visszatér a szülőföldjére. Megint csak egy kis helyre, kontinensek, óceánok, égi és földi utazások után. Hírneves múlttal, megbecsült névvel, de itt összezsugorodva egy szűk ládába kerül, amit leásnak 2 méter mélyen, 2,30 méter hosszúságban és 1,60 méter szélességben. Ennyi megilleti őt a jövő évtől hatályos rendelet szerint.

Könyvünk azért ilyen, mert abból a tényből indul ki, hogy a világon minden összefügg. Amiben egy ember élete összesodródott ezernyi szálból, és sajátos, teljesen egyéni szövedékké alakul, ami szinte kizárólag reá jellemző. Megérdemli, hogy emlékezzünk, mégpedig kellő tisztelettel reá. Aki törődik a kortárs embertársaival, sok tapasztalatra tesz szert. Ez a könyv ezeket a tapasztalatokat kívánja átadni.

Egy óriási hálózaton megtalálhatjuk Dömsödöt. Valamennyi kontinensen a létükért küzdő embereket éppen úgy, ahogy a könyv időkeretében ott lappang mindig a küzdés, a fáradozás, egy szebb

jövő megteremtésének vágya, és az örök csalódás – mivel álmaikból oly kevés, sőt az is egészen másként valósul meg, sohasem úgy, ahogy eredetileg álmodták. Hiszen annyi minden szabályozza, gáncsolja, tereli, teszi alkalmassá és alkalmatlanná. „Tiszta véletlenül” válunk azzá, amivé váltunk. Sok önéletrajzra ez jellemző: „Eredetileg ez és ez akartam lenni, de mint látják, ezzé váltam.”

Az emberhez, tömegéhez, képességeihez, céljaihoz társadalmi szövedékek tartoznak hozzá. Polcra ők teszik vagy leveszik onnan. Az ember csak gondolja, hogy ő választ, pedig őt választják. Mese az, hogy minden a mienk, semmi sem a mienk. Pusztán csak két dolog a mienk: az életünk és a halálunk.

A legfőbb bálványt és az elképzelhető legnagyobb nincstelenséget, és köztük a megszámlálhatatlan fokozatot egy nagy Kéz kihúzza a „fiókból”, és amibe beleteszi, még az sem a mienk. Akkor sem, ha a mi nevünk van rajta. Egyetlenegy sem igazán a mienk. A legtávolabbt és a legközelebbt mind beleértve egy sem.

Letelepszünk körben a széles nagyvilág asztala mellé, a teljes föld abroszával terített gazdag étkek, csillogó evőeszközök mellé, kanalizni, válogatni, csipegetni, falni. Elénk tálnak, udvariasan fél kézzel. Ráborulunk a csodás terítékre, hogy a legnagyobbat markoljuk belőle, arccal, mellel, rátapadunk, karjainkat széttárva ráragadunk, hogy minél nagyobbat, százat, ezret, milliót, milliárdot, trilliót és a végtelent, mindent magunkévá tegyük, ami ott van az abroszon, de minden kicsúszik, elgurul, összetörik, semmi sem lesz a mienk végül. Még egy parányi pecsétet sem hagyunk az abroszon magunk után. A lét szövedékében mindnyájan eltűnünk. Remélünk a társadalomtól, ami hiteget és becsap.

Semmi nem örökké a mienk. Mindent kölcsönkapunk. A nagy földabroszon nyomunk sem marad a végén utánunk, a legtöbben névtelenül elveszünk a lét szövedékében. Csak annyiban különbözünk, hogy az udvarias pincérek nem az asztalt hordják le, hanem minket egy pillantás alatt, szépen, sorban, csendesen.

A Dömsödön járt fiatal magyar költő, Petőfi Sándor forradalmi verset írt „A tizenkilencedik század költői”-hez a jövő Kánaánról: „Ha majd a bőség kosarából / Mindenki egyaránt vehet, / Ha majd a jognak asztalánál / Mind egyaránt foglal helyet...” Ezt a nagy lakomát látta. Olyan félannyi koromban megtanultam tőle, hogy erre hiába várok. Közel hetvenöt éve egy másik, bibliai idézet oly felejthetetlenül vésődött belém, éppen amikor először jártam körül a fa törzsét: „*várt jogőrzésre, s ím lón jogorzás; és irgalomra, s ím lón siralom!*” (Ézs 5,7, ahogy akkor megtanultam a csodálatosan gyönyörű fordítást) Ézsaiás próféta által mindig vártuk a jobbat a jövőtől, és eljutottunk a teljes társadalmi kilátástalansághoz, fajtánk és népünk kipusztulásához. Megírtam tehát a kialakuló tényeket.

A másik ok is hasonló az előbbi hálózatoshoz: Dömsöd mindenütt ott van. Sehol nincs sem több, sem kevesebb, mint Dömsödön. Itt amit megtalálhatsz, megtalálsz a földön mindenütt. A földabroszon (régen így mondták magyarul a térképet) nem tudnak egy arányosan kibővített pontot elhelyezni, ami megfelel a világnak, és ez a község mégis ott van gyümölcseivel, csendjével, békéjével és váratlan drámáival. Kicsinyítve láthatatlanul, kifejezhetetlenül, mértani pontként névtelenül, mindenféle borszínben, rajzban csekély pontra korlátozva, ha tudsz róla, ha csak elképzeled, vagy soha életedben még csak a nevét sem hallottad. Minden utcacskája, valamennyi ház, fasor, bokor és még te is. Amikor ünneplőben feszítesz vagy rejtegeted önmagad egy tépett rongyban, talán hogy meg se ismerjenek. Ha rejtőzködsz vagy csillogsz, bajnok vagy vagy éppen nyomorult hajléktalan. Szóval Dömsödöt értem azon, ha netán New Yorkot írtam, a River Side-ot vagy a Kis-Dunát. Az sem több, mint a szokott otthonod, élire rakva, hegyén-hátán, a százket emeletes Empire State Building.

Ugye, valóságban még soha nem szörföztél a Csendes-óceán habjain, hiszen a Kis-Dunán bajos lenne, nem azért, mert nagy a hullámverés, hanem éppen azért, mert nincs. Valami mégis úgy felragad, mint egy hullám, majd lecsúszol, sőt a deszkáról lebuksz, mélyen a víz szintje alá, s ha szerencséd van, a következő korty

levegőre időben felbukkansz még. A történelem innen indul el, a te történeted, és talán ugyanitt is végződik. Mondják, hogy volt egy ember, aki három iszonyatos hajós katasztrófából, kezdve a Titanic elsüllyedésével, még két hajó haváriájából szabadult ki élve. Meg is öregedett. Esett az eső azon az estén, amikor elbotlott, és egy zápor okozta víztócsában megfulladt. Nos, hát ilyen az élet: Rakszegiéknél hallottam: „Hun kerék, hun talp.” S ha az életet kell leírnom, ezt a tényt figyelembe kell vennem.

Egy históriás választhat az irodalmi szabályzat szerint a kronologikus és a tematikus sorrend között. Ez teszi a könyvet logikusá, érthetővé, az egészet rendezetté. Biztosan igaz.

Csakhogy az élet nem egy olvasó, ahol szépen felfűzve peregnek a szemek. Vannak folyamatok, keletkezésük szerinti időben kezdődnek, és eszük ágában nincs fennakadni, zajlanak szépen tovább, újabb időkben hol jobban, hol meg kevésbé tündökölnék. Így van például a kis ember társadalmi kiszolgáltatása, és hogy miféle társadalmi rend terheli a szegényt – nem mindegy? Egyik jegyrendszerrel, másik beadással, a harmadik meg haráccsal. Vegyünk példát a művelődésről. Én is hálás vagyok a mindenható Istennek, hogy elhozta életemben a lehetőséget, és tanulhattam vénséges vénségemig. Ráadásul a tanulás nem ártott meg, meg is jegyeztem egyet s más. Talán le is írtam valahol, hogy nagyon rossz volt a memóriám, könnyen tanultam, olykor negyedórás, hosszú mondatokat sem felejtettem el egy hallás után. Megbocsátottam máskor, de nem felejtettem. Pedig a rosszat el kell felejtetni, nem csak megbocsátani. Tudod, ez a boldog élet titka: mind elfelejtjük, ami rossz velünk történt. Én viszont semmit sem tudtam felejtetni, ha csak egy kissé érdekelt.

Az életet a takács (szövőmester) munkájához is hasonlítja a Biblia (Ézs 38,12). A vetélő felváltva oda-vissza fut a két hoszszanti nyüstfonal között. Meghatározott feszültség kell, hogy minden váltáskor a vetélő által áthúzott szálát szorosan, állandó sűrűséggel fogja össze. Látszatra egyforma mindig a fonal, mégis saját színében mintázott lehet a szövet. És így szép. Az

életünk fonalát is hasonlóan bonyolult szövődék fogja össze. Sok minden szoros összefüggésben áll. Isten úgy rendezi dolgainkat, hogy ebben kialakul egy életmű, egyetlen gyenge fonálból, sok változásból, erőlködésekből, tartós, hibátlan, tökéletes valami, ami egészen új. Megpróbáltam így szőni a szavak fonalát, hogy mindezt lássuk, ismerjük, és főleg bízzuk magunkat a „Mester” kezére.

A tanulásról meg azt kell mondanom, s bocsássák meg nekem az őszinteségemet, hogy a világháború előtti 6 elemis lényegesen többet tudott, mint ma egy jeles középiskolás. Nem csak a latint nem tanuljuk, a nyelvtudásunk szintje sajnos elég alacsony, és a felsőfokú diplomához egy nemzet angol nyelvismerete mellett a szomszéd népek nyelvismerete általában hiányzik. Most pedig sürgető lenne a fárszi, pedig az perzsa, iráni, és nem is arab. Az arab 26-féle nyelv, a Korán nyelve ezek ősi fajtája, a 27., és senki sem beszéli. Az az arab holt nyelv, mint nálunk a latin. Aztán itt jönnek az afrikaiak a maguk 2444 nyelvével, amiből legalább egyet jó lenne tudni. Mert az ázsiaiak ezt még legalább 3000-rel kiegészítik. A hatalmas Kínában a hán nyelv mellett több száz nyelv létezik, és mindig szívesen mondják nekünk, hogy ezeket annyian használják, mint amennyien a magyarok összesen vannak. Aki jót akar a gyerekeinek, az legalább két nyelvre tanítsa meg őket. Mert nagyon megérné minden szakmában a több nyelv ismerete. Egy budapesti szállodai főportás nem túl sok idegen nyelvet tud, de legalább hatféleképp tud köszönni, megmondani azt, hogy milyen nap van ma. Esetleg még azt, hogy hol kap a vendég taxit, vagy hányadikon szobát. Egy jó forgalmú nap után jó sok pénzt keres.

A könyv szövege Dömsödről elkalandozik, mint ahogy Dömsöd szülőttei szinte mind elvándoroltak e széles világban. A mezőgazdasági termelésből a közgazdasági tudományokig, a földrajztól az űrkutatásig. De hát hová el nem juthatott egy dömsödi, tudását, akaratát és istenfélelmét hol nem kamatoztathatja, ha éppen tengerre szállt vagy repülőgépre, esetleg kilöveti magát rakétán.

Az életem útjához Dömsödön egy univerzális és kiválóan bevált ajánlást nyertem: „*Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözülsz.*” Ezt két élet – a földi és az örökkévaló – igazolja. Még az üdvösség előtt állok, de naponként közeledem hozzá. A lelkeségre útmutatást itt kaptam olyan mélyen, hogy attól többet nem szakadtam el. Ha néha talán keményebb kritikát kaptam volna, mint amit a rajongók vak tábora adhatott, vagy éppen a másik tábor, itt tanultam meg, hogy mindkettő a javamra lesz. Csak egy kicsit jobban figyeljek oda!

Tegnap telefonban mondta nekem egy kedves olvasó, hogy az én stílusom oly egyszerű, mint egy általános iskolásé, akin félannyi magyar nyelvi csíny, becs sem csillan meg, csak valami gügyögés, általánosságok, mesék és modoroskodás, gyermekded zavar. Biztosan így van. Az olvasónak mindig igaza van, gondoltam magamban, hiszen ő a vevő. Mennyire gyermeteg a sok nagyszerű költői idézet. Csak gügyögnek a filozófusok, a nagyszerű tudósok. A legtöbb nem is tudott magyarul! Nagyszerű idézetek. Óriások szavai. Mind egy üres, felfújt léggömb pukkanása lenne, amikor a ballont megcírógatta valaki egy acél gombostű hegyével. Nevetek és nevettek, pedig ez a humor éppen gyászban készült. S ha nem a számítógép billentyűzetén járnak vad kánkánt az ujjain, magányomban törölgetik a szemem harmatját, újfent ismétlődve. (Zenei szakszótárból vendégként alkalmazva: *Da capo al fine.*)

„Kinót” ez (hébertül gyászdal), *Síralmak* könyve. Mondd, mennyit és mennyien könnyeztünk itt. „Csak az Úrnak nagy kegyelme, hogy még nincsen végünk!” (Vö. JSir 3,22–24.)

Vannak perceink, amikor őfelé emeljük föl szemeinket, s benne látjuk az irgalom és kegyelem áradó forrását. A könyv megkerül földet, univerzumot, jó s rossz napot, annyi ember nevében, aki akár a 140 év alatt, akár e rögön élve, 800 év szent hagyományát követve Istenben hitt, a szeretet Istenében, nem a bosszúállás követelőjében. És akik őt követték, szép hosszú láncba rendeződtek, és *Benne* ennyi idő alatt sem csalódtak soha.

Ettől a könyvtől azt várom el, hogy a csüggedteknek adjon reménységet, és akik kiégtek, azokat is gyújtsa újra lánggra. A gyenge találjon benne erősítést. Legyen mindenkinek az életében a legnagyobb kitüntetés, ha Istennek a gyermeke. S ha ideje fogytával valami eszébe jut, ne kábítsa magát, hogy emlékszik még otthonról egy szép mesére, hanem az élő hit segítse elérni célját, jusson el a révhez, „a Jordán partjához”, és érkezzen „a jelenvaló világból az eljövendőbe” (John Bunyan: *A zarándok útja – Pilgrim's Progress*, 1678, az irodalomtörténet legelső allegorikus regényének magaszatos értelmezése szerint).

Ennyi csak e könyv sajátos konstrukciójának titka.

Budapest, 2021 tavaszán

Szebeni Olivér

írták ezt is, de a gólgotai vér nem szennyezi be senkinek sem az emlékét, egyetlen gonosztevőre sem kér bosszút, viszont mindenkinek tisztára mossa a lelkét. Ez van, akinek semmit nem jelent, de van, aki ezért mindent feláldozna az életéből, mert neki ez végtelen fájdalmat okozó hiány, amíg el nem nyeri. A föld gömbjén bárhol ki lehet tűzni a középpontot. Találkoztam boldog istenfélő emberekkel Dömsödön és a széles világ számos pontján. Volt köztük világhírű magyar tudós. Tízéves volt, amikor az imaházban találkoztam vele, később diplomás; Amerikában egy kisbolygót neveztek el róla. S másik végtelként találkoztam egy olyan imádkozó asszonnyal is, aki férje bicskájának nyomait hordta testében, és később boldogan mutatta be nekem a férjét, akit elkért az ördög fogságából: „Ő az én férjem! Az én Uram megbocsátott neki, ahogy én is. Most megvan a lelki békességünk.”

Joseph Haydn egyik műve Krisztus 7 szava a keresztfán (1780). A klasszikus zene világában az oratóriumok korától máig számos szerző komponált erre a címre. Ebben rejlik az élet értelme és titka. Legyen mindnyájunk élete hasonló, örök szép melódia Isten országának és dicső királyának, Jézus Krisztusnak a magasztalására!

TARTALOM

<i>Előszó</i>	5
<i>Bevezetés</i>	7
<i>Dömsöd nagyközség 800 év öröksége</i>	15
<i>Társadalom és egyén városon vagy falun</i>	71
<i>„Az élet titkaiból”</i>	127
<i>Lenézett „újhitűek” Dabon</i>	179
<i>Pesti menekültek</i>	239
<i>Elindultak a hadak Budapest felé</i>	293
<i>Az „új magyar társadalmi rend” kibontakozása</i>	355
<i>Az emberek közötti kommunikáció eszköze a nyelv</i>	399
<i>Élő hitű keresztény gyülekezet</i>	435